

Téma

Víra a fanatismus

Zánik bipolárního světa byl vítán jako počátek „konce dějin“, kdy na celém světě bude převažovat demokracie a podpora lidských práv. Nicméně místo bezpečnějšího a stabilnějšího světa jsme v posledních dvou desetiletích byli svědky nárůstu místních a regionálních konfliktů, občanských válek a závažných etnických tenzí, které se minimálně ve dvou případech (Rwanda a Srebrenica) zvrhly v genocidu. A zbytek světa stál opodál a jen tomu všemu bezmocně přihlížel. Různé formy fanatismu pronikají na mnoha místech světa do veřejného života a nacházejí své místo v projevech a chování nejen náboženských vůdců, ale i představitelů politického a společenského života, volebních kandidátů či dokonce umělců a vědců (bývalá Jugoslávie). Ačkoliv náboženský fanatismus ve všech svých nejrůznějších podobách, ať už muslimské, sikhské, hindské nebo křesťanské – vzhledem ke svému hrůznému konečnému produktu, jímž je terorismus – na sebe soustřeďuje největší pozornost, nesmíme podceňovat rasové, politické, etnické, kulturní a nacionalistické odrůdy fanatismu.

Náboženství je však na druhou stranu obecně považováno za sílu, která věřícím poskytuje vedení, spojuje, povzbuzuje, pomáhá v těžkých dobách a osvobozuje od bolesti a smutku. Není tu však tenká hranice mezi vírou a fanatismem? Co utváří onen zlomový bod, kdy se věřící mění ve fanatika? Co stojí za tímto přerodem a jak se k tomu postavit? Jak se moderní verze fanatismu liší od všech svých předchůzců? Proč mlčící většina tolik mlčí? Kde se bere uvažování typu „my versus oni“ a co s tím můžeme udělat? Jaké kroky je potřeba učinit, abychom zabránili dalšímu šíření tohoto nejnebezpečnějšího fenoménu, kterému lidstvo na prahu třetího tisíciletí čelí?

Mocní a bezmocní

Svět v roce 1968 zažil vlnu nenásilných, někdy i místy chaotických a rozporuplných pokusů o změnu statu quo – Pražské jaro, protesty západoevropských a amerických studentů, hnutí za rasovou rovnoprávnost v USA. Násilné potlačení této vlny v podobě invaze sovětských vojsk či zavraždění Martina Luthera Kinga však přesto spustilo řadu změn, jejichž dalekosáhlé důsledky pociťujeme dodnes. Jak mohou bezmocní, utiskovaní a pronásledovaní dát dnes o sobě vědět? A kdo tito lidé vlastně jsou? Národní či náboženské menšiny? Chudí občané v rozvojových zemích? Mlčící většiny v bohatém, svobodném světě?

Jak můžeme pomoci obráncům lidských práv ve světě? Z vlastních zkušeností ze střední Evropy víme, že rozhodující vliv má veřejné mínění, a tudíž média. V okamžiku, kdy média zveřejní informace o potlačování práv někde ve světě, nikdo nemůže říct, že o ničem takovém neví. A pokud se domácí veřejnost bojím ozvat, je potřeba usilovat o podporu ze zahraničí. Nakolik však můžeme zprávám o porušování lidských práv důvěřovat? Nakolik novináři tyto informace dramatizují, či naopak podceňují?

Otázka lidských práv se před osmi lety stala hlavním tématem konference Fora 2000. Vše, o čem se tehdy diskutovalo, je však aktuální i dnes. Jsou lidská práva vnímána stejně na celém světě, anebo se jedná jen o západní pojem? Máme právo „vyvážet“ demokracii? Patří sem i ekonomická práva občanů, právo na udržitelný rozvoj, práva menšin? Směřujeme k přísně vymezenému občanskému principu záruky práv jednotlivce anebo k obrodě nacionalismu?

Otázky zůstávají. Některé nabývají na novém významu a překvapivě vzniká i hodně nových.

Modernita bez demokracie

„Pokud vám demokracie pomůže k dobrému životu, tak je to dobré. Ale pokud můžete mít dobrý život i bez demokracie, tak proč bychom o ni měli usilovat?“

čínský student Liu, časopis The New Yorker, 28. července 2008

Až donedávna se s jistotou tvrdilo, že podstatný ekonomický rozvoj vyústí v pozitivní politické změny, které povedou k demokracii. Zdá se však, že vývoj tomu v poslední době moc nenasvědčuje. Měla by se liberální demokracie začít obávat vzestupu ekonomicky úspěšných avšak politicky autoritativních mocností?

Proč se v některých částech světa pohlíží na prosazování lidských práv jako na prosazování politických a ekonomických zájmů Západu?

Proč lidé v některých částech světa přijímají modernitu pro její praktičnost, a na druhou stranu se jí zároveň brání, neboť údajně ohrožuje tradiční identitu?

Copak opakující se nezdary dnes a denně nepotvrzují pravdivost onoho výroku Winstona Churchilla „...že demokracie je nejhorší způsob vlády, s výjimkou všech ostatních, které jsme vyzkoušeli“?

Opravdu si musejí některé země světa projít hořkým zklamáním z jiných způsobů vlády, aby se nakonec přesvědčily, že demokracie je pro ně to nejlepší?

Jsou poslední události v Gruzii „upoutávkou“ na „hlavní film“, který se již brzy začne odehrávat?

Máme se připravit na „návrat dějin a konec snům“ (Robert Kagan), anebo spíš na svět „spolupráce, dohod a kompromisů“ (Fareed Zakaria)?

Pluralita kultur a demokracie: Nekonfliktní/konfliktní vztahy

Teoretici, kteří brání demokracii jako nejlepší ze všech nedokonalých státních forem, trvají na tom, aby demokracie byla chápána jako „stálá souhra zprostředkujících skupin, státu a práv jednotlivce“ než jako pouhá vláda většiny, která vzešla ze všeobecných voleb.

V historii lidstva najdeme řadu důkazů o tom, že pokud rovnováže mezi vůlí většiny a občanskou svobodou není věnována patřičná pozornost, nebo pokud tato rovnováha není zaručena (např. zákonnou formou), demokracie nejen že může zaniknout, ale může i být nahrazena určitými formami tyranie. Existuje obecný názor, že vybírat si mohou zodpovědně a svobodně jen ti, kteří tak činí vědomě a bez pochyb o své morální integritě a kulturní identitě, a kteří zároveň neomezují svoje pravé demokratické chápání svobody pouze na oproštění se od vnějších vlivů, nýbrž jej rozšiřují i na svobodné konání pro blaho celé společnosti. Hovoříme-li dnes o krizi demokracie, máme na mysli populistické režimy (tyranství zmanipulovaných většin) těžící z neznalosti veřejnosti a její nedůvěry vůči něčemu jinému, „cizímu“, a netoleranci plurality a rozmanitosti. Cílem se tak stává jednotvárnost, která má ke svobodě opravdu daleko, s globalizací jako hnací silou a populární kulturou jako jejím hlavním nástrojem.

Toto slycháváme od kritiků globalizace i od těch, kteří považují populární kulturu za hrozbu rozmanitosti kultury a kulturní i politické vzdělanosti. I když to do určité míry může být pravda, je to opravdu zcela tak?

Nestála snad populární kultura za kýženým vznikem nových kulturních hodnot a zajímavými změnami v hierarchiích kultur? Nepřispěla rovněž k určité demokratizaci umění? Copak média a nové komunikační technologie včetně internetu nepřinesly nic dobrého? Je stále ještě možné rozhodovat se samostatně, morálně i kulturně, na základě informací a vybírat si ze dvou možností?

Začíná éra strachu?

Mohlo by se zdát, že pojetí univerzálnosti lidských práv, které od druhé světové války dominuje stále globalizovanějším debatám, již ztrácí na důležitosti. Země, a s nimi i společnosti na celém světě, se nehlédě na rychlou modernizaci stále více uchylují ke konceptu kmenového systému a exkluzivní identity. Práva jednotlivce se čím dál tím víc dostávají pod kontrolu státu. Strach se stal účinným nástrojem v oblasti mezinárodní politiky i hospodářství. Opravdu má mezinárodní terorismus takovou moc nebývale omezit občanskou svobodu a změnit zákony? Stojí za nepředvídatelnosti trhů státní fondy? Strach činí demokratické politické systémy ještě zranitelnější a jejich vlády uzavřenější před svými voliči. Co škodí demokracii víc: teror, nebo válka se terorismem?

Tento panel se pokusí identifikovat roli strachu ve světě po 11. září 2001.

Ještě jednou o strachu: doporučení

Nic víc dnes nemobilizuje společnost tak jako strach. Co můžeme udělat pro to, abychom tomu zabránili, nebo to změnili? Tento panel se pokusí upozornit na kampaně a projekty, které úspěšně narušily cyklus strachu a jeho průvodní sebenaplňující se proroctví, a na základě jejich analýzy pak formulovat soubor rad a doporučení, která by vládám příště pomohla změnit vnímání strachu v podobných budoucích situacích.

Mezináboženský dialog: Kořeny náboženského extremismu

- Jaké jsou příčiny náboženského fundamentalismu a fanatismu ve světových náboženstvích a jak jim předcházet?
- Stojí za vznikem náboženského fanatismu primárně společenské faktory, anebo pro to existuje i nějaké doktrinální vysvětlení?
- Jak mohou světová náboženství a jejich zástupci bojovat proti extremismu prostřednictvím svých vlastních náboženských tradic?
- Existují nějaké souvislosti mezi náboženským fanatismem a jinými formami „sekulárního fanatismu“?

„Ach, když jsme ještě vyráběli věci...“:

Jaká bude ekonomická budoucnost Evropy a Severní Ameriky?

V zemích tzv. západní civilizace se z pracovních míst stávají abstraktní koncepty a jejich popis je čím dál tím složitější. Přestáváme produkovat výrobky, nicméně většina z nás si vydělává na živobytí produkcí „výmyslenek“. Podíváme-li se na to pozorněji a zvážíme-li naši produkci či HDP na váhách, zjistíme, že jsou čím dál tím lehčí.

Co to tedy vlastně produkujeme? Jak si můžeme udržet bohatství a konkurenceschopnost tvář v tvář takovým ekonomickým obrům jako například Indie a Čína, kteří produkují výrobky za zlomky našich pracovních nákladů? Dojde k posunu v rovnováze ekonomické moci? Jaké jsou trendy a jaká bude

budoucnost našich ekonomik?

Dopad nástupu nových ekonomických mocností na tradiční západní ekonomiky

Povede přerod rozvíjejících se zemí v ekonomické mocnosti k vývoji nového modelu hospodářských vztahů? Kdo bude redefinovat podnikání a samo prostředí, v němž se odehrává? A jak vůbec bude podnikání vypadat? Jak tento trend v dlouhodobém výhledu ovlivní business a jeho vztah ke společnosti? Jak například převzetí Jaguaru a Land Roveru indickou firmou Tata ovlivní kulturu v těchto společnostech a jejich působení navenek?

Internacionalizace českých firem: výzvy a příležitosti

Česká ekonomika je dnes již velmi otevřená a značně zapojená do zahraničního obchodu. Hlavní zdroj jejího bohatství pochází z vývozu na západní trhy a hlavní zdroj kapitálu pak představují zahraniční investice. Česká ekonomika je rostoucí a stabilní.

Bude to ale stačit na to, abychom úspěšně obstáli v konkurenci se zeměmi z východu a jihu? Můžeme si dovolit se v tomto relativně pohodlném stádiu vývoje na chvíli pozdržet? Naučit se mluvit anglicky tak, aby člověk vystačil ve většině situací, je docela jednoduché, naučit se ale mluvit dokonale, je již velmi těžké. Platí něco podobného i pro vývoj naší ekonomiky? Je dostatečný, ale ne dokonalý?

Má se „mužem činu“ stát vláda, anebo je lepší spolehnout se na pomoc tržních sil? Jak lze předpovědět budoucí trendy? Co by měly být naše priority? Měli bychom dát přednost rychlému přijetí eura? Jak naši ekonomiku nejen otevřít, ale i učinit ji mezinárodní? A co potřeba pracovních sil ze zahraničí? Tyto a podobné hádanky je potřeba vyřešit.

Voda a náboženství: Jaká je duchovní hodnota vody?

Voda je jedním z nejdůležitějších přírodních zdrojů – možná úplně tím nejdůležitějším přírodním zdrojem, daleko před tzv. „strategickými“ zdroji jakými jsou ropa či zemní plyn. Otázka „jaká je cena vody?“ se v poslední době posuzuje z ekonomického, společensko-ekonomického i bezpečnostního hlediska. Je ale možné, posuzujeme-li dnes všechny možné aspekty vody, opomíjet její duchovní hodnotu, obzvláště vezmeme-li v potaz oblast takového duchovního významu jako je Střední východ?

Tento panel se bude zabývat otázkami vody a spirituality z pohledu různých náboženství. Nebude se však zaměřovat pouze na oblast Středního východu, neboť tyto otázky i odpovědi na ně již dávno mají globální rozměr.

Voda a investice: Soukromé investice a dodávky vody

S rostoucím zájmem soukromých institucí o investování do nových a rozvíjejících se trhů roste i potřeba zajistit spolehlivé dodávky vody. Soukromý sektor přitom musí čelit celé řadě závažných překážek, hlavně co se týče spolehlivosti a dostupnosti vodních zdrojů, kvality vody (některá odvětví, např. potravinářství, se bez čerstvé vody vysoké kvality prostě neobejdou), ztrát v dodavatelském řetězci či narušení základních dodávek vody v dané oblasti. Investoři nesmějí ani jedno z těchto rizik opomenout, jinak přijdou o své investice. Místní vlády mohou například kvůli zajištění základních dodávek vody dočasně či dokonce trvale

přerušit zásobování vodou továren a závodů v regionu (podobnou situaci již zažily společnosti Coca-Cola a PepsiCo. v Indii). Soukromí investoři musejí dnes věnovat pozornost zabezpečení dodávek vody více než kdy předtím. To si vynucuje zvýšený zájem veřejnosti o vodní projekty, zajištění základních dodávek vody či možné škodlivé vlivy na životní prostředí ani nemluvě.

Cílem tohoto panelu je dát dohromady zástupce globálních společností a dát jim prostor projednat výše uvedená rizika a možná protipatření.